

Слободиська О. А. Імідж викладача як педагогічна компетентність / О. А. Слободиська, З. С. Савчук // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» : додаток 1 до Вип. 37, том 4 (72) : тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – К.: Гнозис, 2016. – С. 221-228. (фахове видання)

ІМІДЖ ВИКЛАДАЧА ЯК ПЕДАГОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ

Слободиська Оксана Арнольдівна

Савчук Зоряна Степанівна

Анотація

Проаналізовано результати опитування студентської молоді щодо складових іміджу сучасного викладача вищого навчального закладу та їх важливості при сприйнятті студентами цілісного образу викладача. Виявлено, що більш значимими для студентів старших курсів стають такі якості - освіченість, справедливість, тактовність і почуття гумору. Відповідно зростає нетерпимість щодо несправедливості. Таким чином, у процесі дорослішання студенти починають надавати більшого значення тим якостям педагога, що мають відношення: до їхньої професійної компетенції як джерела інформації та до їхніх морально-етичних якостей.

Ключові слова: студентська молодь, складові іміджу викладача вищої школи.

Slobodyska Oksana Arnoldivna

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of Psychology, Sociology and
Law Chair,

Vinnitsa Trade Institute of Trade and Economics of KNTEU

098271-88-03

sloboda55@gmail.com

Savchuk Zorjana Stepanivna

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of Psychology

Vinnitsia State Pedagogical University

0677961357

savchukz@mail.ua

INFLUENCE OF PEDAGOGICAL IMAGE ON THE EFFECTIVENESS OF TEACHER OF HIGH SCHOOL

Summary

The article presents the results of the students' survey about the complex image of the modern lecturer of a higher educational establishment and its importance in the students' perception of the holistic image of a lecturer. The author proves that accomplishments, justice, tactfulness and sense of humour are seemed to be the most significant for senior students. The students are considered to be intolerant to injustice. Thus, the process of students' growing correlates with attaching greater importance to those qualities of the lecturer that relating to their professional competence as a source of information as well as moralities.

Key words: students, components of lecturer's image.

Постановка проблеми: Професія викладача вищої школи втратила престижність і необхідність її реабілітації не викликає сумніву. Разом із тим, до діяльності й особи педагога вищого навчального закладу, як і раніше, ставляться найвищі вимоги, тому актуальність дослідження є очевидною.

Аналіз досліджень: Суттєвою складовою педагогічної діяльності є імідж викладача, фактично образ, за яким він сприймається оточуючими. Проблеми пов'язані з дослідженням педагогічного іміджу з'явилися на пострадянському просторі в середині 90-х років ХХ ст. Так психологічними аспектами формування іміджу займалися О.В.Гришуніна, П.С. Гуревич, В.М. Шепель та інші, імідж майбутнього педагога досліджували М.А. Апраксіна, Н.А. Тарасенков, В.Н. Черепанова, О.В.Ємельянова, О.О. Калюжний та інші.

Мета статті - проаналізувати складові іміджу та їх вплив на ефективність діяльності викладача.

Виклад основного матеріалу. Імідж є наслідком свідомої цілеспрямованої комунікативної роботи педагога. Управління іміджем можна назвати запланованим поширенням інформації з прогнозованим реагуванням цільової

аудиторії на цю інформацію. Зазвичай надання такої інформації є повністю керованим. Цей процес можна означити як специфічне виробництво та подання інформації із заздальгідь очікуваним результатом її впливу.

О. Грейліх зазначає, що імідж викладача – це емоційно забарвлений стереотип сприйняття образу педагога у свідомості студентів, колег, соціального оточення, у масовій свідомості. При формуванні іміджу викладача реальні якості тісно переплітаються з тими, що приписує йому оточення. [Hreylikh, 2007]

На думку О.О. Калюжного [Kalyujnyiy, 2004], складові іміджу можна уявити як конгломерат трьох елементів: комунікабельність, зовнішні складові, внутрішні складові. Модель іміджу за Л.Г. Кайдановою передбачає у структурі іміджу викладача ядро іміджу (природний компонент), внутрішній рівень (особистісний, професійний, поведінковий компоненти) і зовнішній рівень (візуальний, аудіальний, ольфакторний, кінестетичний компоненти) [Kaidanova, 2009]. За Т.Б. Кулаковою [Kulakova, 2007] імідж викладача містить у собі загальнокультурну та професійну компетентність, вербальну і невербальну комунікацію, культуру зовнішнього вигляду. За Кононенко А.О. [Kononenko, 2012] імідж є інтегральною складовою особи та передбачає: інтелектуальну культуру (гнучкість мислення, рефлексія і самосвідомість, пов'язана з розвитком творчого начала та зростанням професійної майстерності педагога); габітарну (від *habitus* – зовнішність) культуру (культура особи, яка містить індивідуальність, що визначає колірну гаму, фізичні і психофізіологічні особливості; стиль (романтичний, спортивний, драматичний), що встановлює індивідуальну креативну характеристику відповідно до вимог професії, моду, що відображає тенденції розвитку та допомагає педагогу бути сучасним і визнаним у середовищі колег та тих, хто навчається); кінетичну (від *kinesis* – рух) культуру, обумовлену мімікою і пантомімікою (жести, вираз очей, поза, рух тіла, хода та постава); мовну культуру (особова культура, яка розвивається на основі принципу об'єктивних зв'язків між мовою і пізнавальними процесами, передбачає відчуття стилю, розвинений смак та ерудицію); культуру середовища – матеріальну і соціальну (оточення й аксесуари); артистичну культуру.

Для нас цікавим виявилась проблема сприйняття образу викладача студентами та його вплив на ефективність діяльності педагога.

Ознайомившись з анкетами доступними для аналізу, нами була запропонований анкета «Складові іміджу викладача ВНЗ: погляд студента», текст якої включав 3 блоки, які, тією чи іншої мірою, зазначені у всіх перерахованих вище класифікаціях, а саме:

– біологічний блок (Наприклад, Чи вважаєте Ви що молодші за віком викладачі викладають цікавіше ніж старші? Чи можете Ви вважати хорошим викладачем людину з посередніми ораторськими здібностями?)

– психологічний блок (Наприклад, Чи впливає на Ваше сприйняття викладача його невербальний імідж? (жести, міміка тощо), Чи погоджуєтесь з твердженням, що професійний викладач – це ерудована людина, з розвиненим почуттям гумору?)

– соціальний блок (Наприклад, Чи впливають на формування Вашого ставлення до викладача чутки, «легенди», які розповідають про нього студенти старших курсів?; Чи вважаєте Ви, що стосунки між викладачами та студентами повинні бути демократичними, якомога більше наближеними до рівноправних?)

У результаті проведеного анкетування, стало відомо: що перше враження впливає на подальше ставлення до викладача - це підтвердила переконлива більшість опитаних, так серед магістрів – 58%, серед бакалаврів -76%.

Щодо зовнішнього вигляду викладача (зачіска, підбір кольорів в одязі, стиль, акуратність тощо), то 45,4% респондентів ОС «магістр» та 45% серед респондентів ОС «бакалавр» відзначили, що це є важливим аспектом іміджу викладача.

Не знайшла підтвердження гіпотеза щодо того, що молодші за віком викладачі викладають цікавіше ніж старші. Так, серед опитаних студентів 1-4 курсів ОС «бакалаврів», 28% не погодились з цим твердженням проти 23,3%, які погодились, а 44% відзначили, що їм важко визначитись. Отже, вік є формальною ознакою, яка не має великого значення для процесу взаємодії викладач–студент.

Підтвердилась гіпотеза щодо важливості чуток та «легенд», які продукують студенти старших курсів, на формування ставлення до викладача: так на 1 курсі 44% студентів відзначили, що такі розповіді впливають (з них: безумовно так - 15% , скоріше так – 29%), на 2 курсі 62% погодились з такою думкою (з них: безумовно так - 23% , скоріше так – 39%), на 3 курсі кількість студентів, на яких впливає думка інших дещо знижується - 39 % (безумовно так - 12% , скоріше так – 27%), тоді як на 4 курсі значно збільшується до 61 % (безумовно так - 29% , скоріше так – 32%).

Цікавими виявились результати щодо демократичності у стосунках, оскільки 74% студентів бакалаврату (безумовно так – 40%, скоріше так – 34%) та 74% студентів магістеріуму (безумовно так- 24%, скоріше так – 52%) прагнуть якомога більш наближених до рівноправних з викладачами стосунків.

Висновки. Отже, оцінки студентів ОС «магістр» по окремих позиціях відрізняються від тих, що дають студенти ОС «бакалавр». Більш значимими для студентів старших курсів стають такі якості - освіченість, справедливість, тактовність і почуття гумору. Відповідно зростає нетерпимість щодо несправедливості. Таким чином, у процесі дорослішання студенти починають надавати більшого значення тим якостям педагога, що мають відношення: до їхньої професійної компетенції як джерела інформації, до їхніх морально-етичних якостей, та до їх комунікативності. Безперечно, дане дослідження носить взаємостимулюючий характер. По-перше, результати вищезгаданого дослідження дають змогу викладачу оцінити важливість складових його іміджу та визначити шляхи професійного самовдосконалення. По-друге, студенти, приймаючи участь у подібних дослідженнях, стають активними співучасниками освітнього процесу, що підвищує їхню свідомість та мотивацію до навчальних досягнень.

Список використаних джерел

1. Грейліх О. Психологія формування іміджу викладача вищого начального закладу / О. Грейліх // Гуманітарній вісник. – 2007. – № 19. – С. 14–21.
2. Кайданова Л.Г. Професійна компетентність та імідж сучасного викладача / Л.Г. Кайданова // Гуманітарній вісник. – 2009. – № 17. – С. 24–29.

3. Калюжный А.А. Педагогическая имиджелогия: учебное пособие для студентов вузов /А.А. Калюжный. – Алматы: Гылым, 2004. – 200 с.

4. Кононенко А. О. Самопрезентация и имидж как коммуникативные аспекты поведения /А. О. Кононенко // Науковий вісник Південно-українського національного університету, 2012. – Вип. № 3-4. – С. 152 – 157.

5. Кулакова Т.Б. Имидж педагога как социокультурный феномен: автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. психол. наук / Т.Б. Кулакова. – М., 2007. – 201 с.

6. Швець Д.Є. Соціологічне опитування як механізм моніторингу задоволеності студентів станом навчально-виховного процесу / Швець Д.Є., О.О. Турба // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2011.-№ 47. - С.237-247.

References

1. Hreyl'ikh O. Psykholohiya formuvannya imidzhu vykladacha vyshchoho nachal'noho zakladu / O. Hreyl'ikh // Humanitarniy visnyk. – 2007. – # 19. – S. 14–21.

2. Kaydanova L.H. Profesiynna kompetentnist' ta imidzh suchasnoho vykladacha / L.H. Kaydanova // Humanitarniy visnyk. – 2009. – # 17. – S. 24–29.

3. Kalyujnyiy A.A. Pedagogicheskaya imidjelogiya: uchebnoe posobie dlya studentov vuzov /A.A. Kalyujnyiy. – Almatyi: Gyilyim, 2004. – 200 s.

4. Kononenko A. O. Samoprezentatsiya i imidj kak kommunikativnyie aspektyi povedeniya /A.O. Kononenko // Naukoviy visnik Pivdenno-ukraïnskogo natsionalnogo universitetu, 2012. – Vip. № 3-4. – S. 152 – 157.

5. Kulakova T.B. Imidj pedagoga kak sotsiokulturnyy fenomen: avtoref. diss. na soiskanie uch. stepeni kand. psihol. nauk / T.B. Kulakova. – M., 2007. – 201 s.

6. Shvets D.E. Sotsiolohichne opytuvannya yak mekhanizm monitorynhu zadovolnosti studentiv stanom navchal'no-vykhovnoho protsesu / D.E Shvets, A.A. Turba // Humanitarian visnyk. - 2011.-№ 47. - P.237-247.

Slobodyska Oksana Arnoldivna

Ph.D., Associate Professor

Vinnitsa Trade Institute of Trade and Economics of KNTEU

Vinnitsa, Ukraine

Associate Professor of Psychology, Sociology and Law Chair

Kyiv National Pedagogical Dragomanov University, 1996

Pedagogy and Psychology

sloboda55@gmail.com

1. Slobodyska O.A. A look at safety in the context of sociological research Ukrainian society / O.A. Slobodyska // Humanitarian Bulletin SHEE "Perejaslav-Khmelnitsky State Pedagogical University" - Volume IV (55): Special Issue "Higher Education in the context of Ukraine's integration into the European educational space." - K. : gnosis, 2014. - P.431-439.
2. Slobodyska O.A. Forming a reliable image of the individual in the context of Ukrainian national character study / Slobodyska O.A., Baylema T.M. // Problems of empirical research in psychology. – 2014. - Vol. 9. - P.12-24.

Savchuk Zorjana Stepanivna

Ph.D., Associate Professor

Vinnitsia State Pedagogical University

Vinnitsa, Ukraine

Associate Professor of Psychology

Kyiv National Pedagogical Dragomanov University, 1998

speech therapy

savchukz@mail.ua

1. Savchuk Z.S. Actual problems of philosophy of the individual as the research object // Humanitarian Bulletin SHEE "Perejaslav-Khmelnitsky State Pedagogical University" - Annex 2 Vol. 35, Volume II (14): Special Issue "International Chelpanivski psychological and educational reading." - K. : gnosis, 2015. - S.214-222.
- Savchuk Z.S. Valentin Otamanovskyy - revolutionary, scientist, organizer of science: Monograph / Savchuk Z.S., Roebuck .A.I. - H. : College, 2013. - 184 p